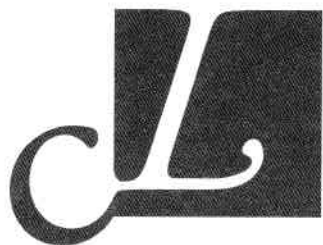

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

COLLECȚIA

Câmpul de lectură

O TEMĂ ÎN LITERATURĂ: FAMILIA, ȘCOALA

Prefață, selecție a textelor și note biobibliografice
de **Mariana Jitari**

Approbat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat
cu contribuția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu
Corector: Lucia Țurcanu
Redactor tehnic: Nina Duduciuc
Concepția grafică a colecției: Vitalie Ichim
Machetare computerizată: Romeo Șveț
Copertă: Vitalie Ichim
Coperta I: Henry Moore, *Grup familial* (1949)

ÎNȚEPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 739616; fax: (+373 22) 739627
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com; prini@stiinta.asm.md
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Câmpul de lectură”, inclusiv asupra
acestei editii, aparțin întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

O temă în literatură: familia, școala/prefață, sel. a text. și note biobibl.
de Mariana Jitari – Ch.: I.E.P. Știința, 2019 (Combinatul Poligrafic) – 224 p. –
(Colecția „Câmpul de lectură”, ISBN 978-9975-67-968-8)
Note biobibliogr.: p. 213–223. – Apare cu contribuția Min. Educației,
Culturii și Cercetării.

ISBN 978-9975-85-186-2
821.135.1-82+821.135.1(478)-82

© Prefață, selecție a textelor și note biobibliografice: Mariana Jitari, 2019
© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 2019

CUPRINS

9 | Chiar dacă o creație literară (în loc de prefață)

I. Despre educație și învățatură

- 13 | Proverbe
- 16 | Învățăturile lui Neagoie Basarab către fiul său Teodosie (*Fragment*)
Costantin NEGRUZZI
- 18 | Cum am învățat românește
Ion Luca CARAGIALE
- 25 | Reformă
Neagu DJUVARA
- 28 | Cum m-a învățat școala franceză să scriu mai bine românește
Aureliu BUSUIOC
- 35 | Școala de altădată... I și II
Ioana PĂRVULESCU
- 40 | Profii
Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu
- 44 | Despre educație (*Fragment*)

II. Cei ce educă

- 51 | Părinții
Lucian BLAGA
- 52 | Părinții
Ana BLANDIANA
- 53 | Părinții
Ion VĂDAN
- 54 | Tatăl meu, Lucian Blaga (*Fragment*)
Dorli BLAGA

Marius CHIVU

56 | Înțelepți și naivi
Respect pentru oameni și cărți

Dan COMAN

59 | tatăl (după cinci zile)

60 | nurofen

60 | măr cu biscuiți

Robert ȘERBAN

61 | Paternală

61 | Prăjituri

62 | Când nu mai știi ce să faci

62 | Ce se poate și ce nu

63 | Cruce fericită

Emilian GALAICU-PĂUN

64 | Octoih matern

Marin PREDA

68 | Confesiuni (I, VI, VII) (*Fragment*)

Lucian BLAGA

76 | Hronicul și cântecul vârstelor (*Fragment*)

Ion MINULESCU

80 | Corigent la limba română (*Fragment*)

Grigore BĂJENARU

86 | Cișmigiu et Comp. (*Fragment*)

Alexandru PALEOLOGU

91 | Breviar pentru păstrarea clipelor

III. Cei care sunt educați

Mihai EMINESCU

94 | Copii eram noi amândoi

Ionel TEODOREANU

98 | Ziua copilăriei

Mircea ELIADE

101 | Romanul adolescentului miop (*Fragment*)

Liliana COROBICA

114 | Kinderland (*Fragment*)

Filip FLORIAN

116 | Toate bufnițele (*Fragment*)

Eugen CIOCLEA

124 | Love story

Magda CĂRNECI

126 | Două tinere fete

127 | Adolescență

Lavinia BĂLULESCU

129 | Mama și Moș Gerilă au o aventură

130 | Ne spălăm pe dinți ca la Mehedinți

Adina ROSETTI

131 | Zmeul Zmeilor

Jeni ACTERIAN

136 | Jurnalul unei fete greu de mulțumit (*Fragment*)

Vasile ROMANCIUC

141 | Început

141 | Ecou andersenian

142 | Albina

Arcadie SUCEVEANU

143 | Clasele primare ale Morții

Adina POPESCU

144 | Unde au fugit toți Șoimii Patriei?

Ioana NICOLAIE

151 | Pelinul negru (*Fragment*)

Oleg SEREBRIAN

155 | Cântecul mării (*Fragment*)

IV. Spații predestinate educației

- Responși TEODOREANU și cărți
- 158 | În casa bunicilor (*Fragment*)
Vladimir BEȘLEAGĂ
- 163 | Cumplite vremi (*Fragment*)
Simona ANTONESCU
- 168 | Hanul lui Manuc (*Fragment*)
Radu VANCU
- 182 | Îți mai aduci aminte?
Maria ȘLEAHIȚCHI
- 184 | Dumnezeu n-a murit
Tatiana ȚIBULEAC
- 186 | Grădina de sticlă (*Fragment*)
Ion CREANGĂ
- 190 | Calul Bălan
Ion PETROVICI
- 194 | O lecțiune model
George BACOVIA
- 198 | Liceu
Aureliu BUSUIOC
- 199 | Singur în fața dragostei (*Fragment*)
Mircea CĂRTĂRESCU
- 202 | Solenoid (*Fragment*)
Marin SORESCU
- 207 | La lecție
Ioana NICOLAIE
- 209 | Somnambulic
Alexandru MUȘINA
- 211 | Lecția a șasea. În clasă
- 213 | Note biobibliografice

CHIAR DACĂ O CREAȚIE LITERARĂ (în loc de prefață)

Chiar dacă o creație literară nu poate fi încadrată întotdeauna într-o singură temă, dominantă ei ne permite să o includem într-o listă antologică și să o facem text de referință atunci când vorbim despre teme general-umane. Cu frecvență maximă, fie în cadrul didactic al orelor de limba și literatura română, de educație civică și de dezvoltare personală, fie în cadrul non-didactic, al comunicării în familie și societate, pe prima poziție se înscrie subiectul educației tânărului. E importantă formarea noii generații în armonie cu valorile perene, astfel tema tânărului în devenire le trage după sine și pe toate celelalte: joc și joacă, fără de care nu ne imaginăm creșterea unui copil, apoi prietenia și dragostea, relația cu cei din jur și cultivarea calităților umane necesare omului în parte și societății în ansamblu, ghidarea în carieră și, nu în cele din urmă, dragostea de țară și neam, respectarea tradițiilor și interesul pentru artă. Aceste aspecte se împletesc organic în universul literar, fără a le distinge categoric hotarele, cum se întâmplă, de exemplu, în romanul „Hanul lui Manuc” al Simonei Antonescu. Ruxandra Sămărghitan crește pe moșia Movileștilor, în sânul familiei, cu modelul bunicilor și părinților în față, alături de țigăncușele-prietene, prinse tustrele în scene de joacă nebunatică, se îndrăgostește de Vlaicu, luptă cu curaj și îndârjire pentru a-și atinge visul, și toate se întâmplă pe un fundal istoric concret, zbuciumat și fatal pentru destinul oamenilor și al țării.

Sigur, dacă intenționăm să urmărim devenirea unui tânăr, temele fundamentale pe care ar fi cazul să le investigăm sunt *Familia* și *Școala*, pentru că atunci când ne gândim la un copil, la un tânăr, contextele obligatorii de formare a aceluia sunt reprezentate de respectivul dublet, părțile lui completându-se reciproc, alternând în armonie sau contradicție. Prin urmare, vom privi mediul familial și cel școlar ca pe un fundal de formare și devenire umană, esențial și indispensabil prin însăși natura sa originară. Intenția este să urmărim impactul adulților – cei pe care îi primim obiectiv prin naștere, dar și cei selectați subiectiv conform competențelor didactice – asupra devenirii umane, școala fiind mai degrabă o extindere, o specializare și o aprofundare a educației în familie.

gura e strânsă în silă, buzele puțin încălecate, ca să nu se vadă dinții. Un singur lucru e frumos: părul moale, lung, cărliontat.

Mama zice că sunt eu la șapte ani. Se poate. Acest portret e singura dovadă a copilăriei mele.

Tot astfel cum orgoliul celebrului pictor Salvador Dali se anunță prin retrospectivă acestuia: „Tata este într-adevăr omul pe care nu numai că l-am admirat, dar și l-am imitat cu înverșunare. În ultimii trei ani de viață a trecut printr-o profundă criză religioasă, care i-a adus mângâierea și iertarea. Dar în vremea copilăriei, când spiritul meu căuta să atingă cunoașterea, nu găseam în biblioteca tatei decât cărți ateiste: Dicționarul filozofic al lui Voltaire, Așa grăit-a Zarathustra de Nietzsche...”

De cum am citit Zarathustra, mi-am lăsat niște favoriți imenși, care mi-au acoperit obrazul până la colțurile gurii, iar părul meu de abanos a crescut lung, ca al femeilor”.

Bibliotecile de familie au devenit simbolice în viața lui Mircea Eliade („Tata avea vreo sută-două de volume frumos legate în piele”) și a lui Lucian Blaga, care a descoperit un fragment din „Faust”, în „biblioteca Tatii”, fragment ce avea să fie „lectura decisivă ce a deșteptat în mine la vârsta de 13 ani, cea mai nesățioasă patimă a cititului”.

Antiteza dintre cazul Papini și celelalte amintește de binomul subliniat de Lev Tolstoi din capul romanului „Anna Karenina” – despre familiile fericite și nefericite – mai ales că literatura le distinge categoric. Chipurile senine ale părinților și copiilor ce trăiesc în armonie, găsindu-și sprijin în relațiile dintre ei, sunt, în alte cazuri, înlocuite de conflicte, condiții mizerabile și nenorociri provocate reciproc. Fetița cu chibrituri din povestea cu același titlu, Gavroche din „Mizerabilii”, Remi din „Singur pe lume”, Tom din „Prinț și cerșetor”, Morcoveață al lui J. Renard, Mathilda lui R. Dahl sunt copii triști, exploatați fizic și abuzați moral, cu părinți insensibili, bețivi sau criminali. De cealaltă parte, îi întâlnim pe Peter Pan, Tom Sawyer, Pinocchio, Habarnam, Pipi Șosețica – copii ce trăiesc o viață plină de aventuri, din care ies întotdeauna basma curată, supravegheați de grija și dragostea unui Gepetto.

De la un text la altul, profesorii exemplari ca domnul Trandafir sau Dasgupta au fost urmați de domnul Vucea, iar cumințenia elevului în fața sfântului Neculai din cui, înlocuită de renunțarea și atitudinea sfidătoare a lui Caulfield din celebra proză a lui J. D. Salinger.

Autorul și cititorul deopotrivă se amuză, îi critică sau sunt îndurați de destinul acestor copii. Istoriile bonome, șagălnice ale lui Ion Creangă sunt alături pe raft de cele ironice, chiar satirice, din Vasile Alecsandri și I.L. Caragiale, scenele luminoase din textele lui Ionel Teodoreanu și Lucian Blaga alternează cu cele de un realism dur din creația lui Liviu Rebreanu și Marin Preda, imaginile din familia și școala tradițională a lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Aureliu Busuioc sunt completate de scenele moderne ale Lilianeii Korobca, Dan Lungu, Simona Popescu, Ioana Părvulescu, Ioana Nicoalaie, Ovidiu Verdeș, Doina Ruști, Filip Florian, Ana Maria Sandu, Adina Rosetti și alții.

În speranța că v-am convins de importanța și diapazonul extins al temei, propunem această antologie tuturor celor interesați de literatură și pasionați de lectură, fie amatori: tineri și părinții acestora, fie specializați: profesori, psihologi, oameni de cultură, sociologi.

I. Despe educație și învățătură

PROVERBE

Casa care-i mare mai multă viață are.

Copilul înfrumusețează casa, iar oaspetele – masa.

Numai tată și mamă nu poți cumpăra pe bani.

Pe copac îl țin rădăcinile, iar pe om – neamurile.

Albina nu-și uită știubeiul.

E proastă pasărea care nu-și iubește cuibul.

Fiecare albină cară miere la stupul ei (*mordov*).

Orice câine e leu în cotețul lui.

Tot cocoșul pe gunoiul lui cântă.

Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos, de-ar fi cât de urăcios.

În casa unde e înțelegere și dragoste, chiar și cele ce lipsesc prinosesc.

Când pe fecior îl doare un deget, pe mamă o doare inima.

Binecuvântarea părinților întărește casa fiilor.

Așchia nu sare departe de butuc./ Surcica nu sare departe de trunchi.

Cinci degete la o mână și nu seamănă unul cu altul.

Bufnita nu clocește privighetori.

Gâsca sălbatică nu crește boboci cumiți (*irlandez*).

Băiatul de aceea a căzut de pe cal, că mama l-a așezat strâmb (*rusesc*).

Ceea ce vei semăna, aceea vei secera.

Dintr-un mânz fericit crește un armăsar bun (*irlandez*).

Copilul nepedepsit ajunge nepricopsit.

Copulul răzgâiat rămâne ne-nvățat.

Calul se caută de dinți și omul de părinți.

Capra sare masa, iada sare casa.

Băiatul cere pușcă și fata – furcă.

Copilul crescut de tată ascute săgeți, iar cel crescut de mamă coase halate (*uzbec*).

Casa fără femeie e pustie pe dinăuntru, casa fără bărbat e pustie pe dinafară.

Caută-ți soție în câmp, nu la dansuri (*leton*).

Cămașa bărbatului e cinstea femeii.

Când femeia e mută și bărbatul surd, atunci e viața cea mai bună între ei amândoi.

Dacă limba femeii ar fi mai scurtă, ziele bărbatului ar fi mai lungi.

Bărbatul fără meserie e ca pasărea fără aripi (*bașkir*).

Bobocii învață găștele să înoate.

Vai de vițelul care împunge vaca!

Jupoaie teiul când se ia.

Îndoai copacul cât e tânăr.

Calul bătrân nu se mai învață la buiestru.

Ce înveți la tinerețe aceea știi la bătrânețe.

Învață de mititel, că-i mai ușurel.

Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrânețe./ Cine nu învață la tinerețe plânge la bătrânețe.

Nimeni nu se naște învățat.

Ce n-a învățat Ionică nu mai învață Ion.

Învățătura nu se cumpără cu bani, dar se câștigă cu ani.

Învățând pe alții, înveți și tu.

Ai carte, ai parte./ N-ai carte, n-ai parte.

La un car de învățătură e bună și o lingură de minte.

Capul înțelept ține gura închisă.

Mai bine cu un înțelept să cari pietre la casă decât cu un prost să șezi la masă./ Mai bine cu un înțelept la pagubă decât cu un prost la câștig.

Cartea care rămâne închisă nu e decât o cărămidă (*arab*).

Cine știe carte are patru ochi.

Cine știe câștigă.

Să înveți pentru tine, dar să știi pentru alții.

Dacă ar crește muntea pe toate drumurile, ar paște-o și măgarii.

Decât un car de frumusețe, mai bine o căruță de minte.

Calul fără căpăstru cade în prăpăstii.

Capul de măgar nu albește niciodată.

Cu alifia nu se lecuiește prostia.

Buruiana proastă crește și în piatră.

De cine nu învață relele se-agață.

Omul neînvățat e topor neascuțit.

Omul prost nu vede pădurea din cauza copacilor.

Prostul așteaptă ziua de mâine, înțeleptul profită de cea de azi.

Deșteptul învață singur, prostul învață pe alții.

ÎNVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU TEODOSIE

(Fragment)

[...] ÎNVĂȚĂTURĂ CĂTRĂ FIE-SĂU THEODOSIE ȘI CĂTRĂ ALȚI DOMNI, CĂTRĂ TOȚI. CUM SĂ CADE DOMNILOR SĂ ȘAZĂ LA MASĂ ȘI CUM VOR MÂNCA ȘI VOR BEA

Fătul meu, eu am gândit că așa să cade domnului să șază la masă cu boiarii săi cei mari și cu cei mici. Cându șade domnul la masă, întâi pohtește trupul lui să mănânce și să bea. Apoi pohtește și veselie multă. Iar tu, fătul meu, să nu cumva să-ți slobozești mintea de tot spre veselie, că omul în lumea aceasta șade între viață și între moarte. Pentr-acéia să cade să te socotești foarte bine, să nu-ți slobozești mintea de tot spre veselie, nici iar spre întristăciune. Că dă te vei întrista foarte, deicii toți den casa ta și toate slugile tale să vor întrista și să vor îngrija; iar de vei vrea să faci voia lor și să te veselești cu totul, acea veselie făr' de măsură va mâniia pre Dumnezeu și va osebi sufletul omului de la dânsul. Ci în vrémea acéia, mai bine să fie plăcută veselii ta lui Dumnezeu, decât oamenilor.

Că nu te-au ales, nici te-au unsu oamenii spre domnie, ci Dumnezeu te-au ales și te-au unsu și a aceluia plăcere să faci. Deci când vei șadea la masă, te socotește să fie toate veseliile tale plăcute lui Dumnezeu. Și lângă tine, mai sus, să șază tot boiari și sfétnici buni și aleși; iar oameni nebuni și răzvrătiți nicicum să nu ții lângă tine. Că zice prorocul: „Cu cuviosii, cuvios vei fi; și cu aleșii, ales vei fi; și cu cei strâmbi te vei răzvrăti”. Dreptu acéia, fătul meu, și eu după cuvântul prorocului îți aduc aminte și te învăț, că de vei fi în toate zilele cu cei

aleși, în toate zilele și în toate ceasurile te vei folosi de sfaturile și de învățăturile lor cele bune; iar de vei fi cu cei nebuni și izvrătiți, deicii și ție îți cade a fi nebun și izvrătit.

Și iarăși să cade domnului să aibă la masa sa multe feluri de tobe și de vioare și de surle de veselie. Așa faceți și voi înaintea oștilor voastre și ce veselie veți ști mai mare, faceți, ca să să veselească cei ce vă iubescu. Iar voi, deaca auziți răsunându-vă glasuri ca acéstea, nu să cade să vă ducă mintea spre dânsese, sau cătră jocurile cele de multe feliuri, care să fac și vin pentru numele vostru dentr-alte țărâi. Că omul cela ce-și duce tot gândul spre cântece și spre jocuri ca acéstea, acela n-are minte de-ajunsu. Dar cum vei putea fi tu domn și să te chemi oamenilor sare și izvor, den care să să adape toți oamenii, și să-ți dai mintea cu totul spre scopote și spre jocuri ca acélea? Că deaca vor vedea alții cum faci tu, și acéia vor vrea iar așa să facă, și fiind tu domn, vor vrea să privească la célea ce și tu vei privi. Deci, cum îi vei îndrepta și-i vei învăța, așa vei să le dai și seama.

Pentru-acéia te învăț și eu, fătul meu, de ț-e voia să fii unsul lui Dumnezeu, și să cade toate scopotele și jocurile să le lași jos. Că așa să cade domnului să-și veselească oștile; iar mintea să nu ți-o pleci cătră dânsese, deaca ț-e voia să fii desăvârșit și întreg. Ci acéle scopote să răsune înaintea ta și voia oștilor tale încă să o umpli, ci însă te nevoiaște să umpli și voia Dumnezeului tău, carele te-au unsu. Și să nu-ți îngreuezi trupul cu beții, că mulți zic: „Bună iaste băutura cea multă”. Dar cum iaste bună? Că omul, deaca să îmbată, de are și minte multă, el o piiarde; de are mâini vitéze, nici de un folos nu-i suntu; de i-ar fi picioaréle répede, nimic nu-i sporescu, și de are și limbă dulce și vorbitoare frumos, nici cu acéia nu poate grăi. Deci cum nu iaste rea beția, când toate mădularéle omului nici de un folos nu sunt trupului său? Dar lui Dumnezeu și oamenilor cum va putea să facă vreun lucru de treabă? Încă ș-altă răutate izvoraște și iase de la beție, că omul bețiv întâi trupul și-l bolnăvește și-și sărăcește casa și-și piiarde mintea. Deicii, deaca-și piiarde mintea, el își piiarde și sufletul. Sau iani să vedem cu beția, ce lucru de folos am făcut sau am dobândit, făr' decât ne-am bolnăvit trupurile, și ne-am sărăcit casele și ne-am pierdut mintea! Deicii deaca ne-am pierdut mintea, noi am dâzlupit și pre Dumnezeu de la noi. Și cel ce iubéște băutura multă, acela nu să va chema următoriu lui Hristos, ci va fi chemat ca un dobitoc. Pentr-acéia, fătul meu, mai bine iaste să iubéști băutura cea multă și să te chemi dobitoc, au mai bine iaste să te chemi următoriu lui Hristos?

CUM AM ÎNVĂȚAT ROMÂNEȘTE

Pe când uitasem că suntem români și că avem și noi o limbă, pe când ne lipsea și cărți și tipografie; pe când toata lumea se aruncase în dasii și perispomeni ca babele în căței și motani, căci la școala publică se învăța numai grecește; când, în sfârșit, literatura româna era la darea sufletului, câțiva boieri, ruginiți în românism, neputându-se deprinde cu frumoasele ziceri: parigorisesc, catadicsesc ș.c.l., toate în *esc*, create de diecii vistieriei, pentru că atunci între ei se plodea geniul, ședeau triști și jăleau pierderea limbii, uitându-se cu dor spre Buda sau Brașov, de unde le veneau pe tot anul calendare cu povești la sfârșit, și din când în când câte o broșură învățătoare meștesugului de a face zahăr din ciocălăi de cucuruzi, sau pâne și crohmala de cartofe.

Tot însă mai rămăsese o școală pre care acești buni bătrâni o priveau ca singur azilul prigonitei limbi, școală unde se învăța încă românește, aproape de Iași, în monastirea Socola.

Tatăl meu era unul din românii aceștia. Nu ieșea niciun calendar care să nu-l aibă el întâi, nici o carte bisericească care să n-o cumpeze, nici o traducție care să nu puie să i-o pescrie.

Într-o zi, viind de la școală, l-am găsit cu o mare carte in-folio dinainte.

– Cetește-mi, îmi zice, o viață d-a sfinților din cartea aceasta.

– Iartă-mă, părinte, eu nu pot ceti românește.

– Cum! Apoi dar ce înveți tu?

– Elinește, am răspuns păunindu-mă. De vrei, să-ți cetesc toată tragedia Ecubei, unde e acest frumos hor a troienelor, pre care îl știu pe dinafară în greacă.

– Poate să fie frumoase acele ce tu spui, zise tatăl meu, dar e rușine să nu știi limba ta! Măine vei veni cu mine la Socola, unde este examen. Voi vorbi pentru tine cu dascălul, care e un om preinvățat; și nu mă îndoiesc că tu te vei sili a învăța degrabă, pentru că știi că asta îmi face mulțămire.

– O, negreșit! am răspuns cu bucurie.

Ne întârzieșem a doua zi căci, când am ajuns, am găsit examenul pe la sfârșit. Se cercetase istoria, geografia ș.c.l. Sala era plină. Auditoriul se alcătua mai ales din dame bătrâne, mume a băieților, care ascultau într-o religioasă tăcere.

Profesorul român avea un nas cu totul antiromân, căci las' că era grozav de mare, dar apoi era cârligat, încât semăna mai mult a proboscida decât a nas.

– Preevghenicoșilor boieri și cucoane, zicea el, am avut cinste a înfăoșa d-voastre prohorisirile ucenicilor mei în istorie, cetire, scriere, aritmetică. Acum voi avea cinste a arata că limba noastră, pre care toți socot că o știu, dar nime nu o știe cumsecade, nu este fără gramatică, fără sintaxis și fără ortografie; ci mai ales în acest pont al ortografiei întrece pe multe altele. Doua pilde voi arăta.

Sfârșind, își puse ochilarii, tinse tabla neagră, și chemând un băiat ca de nouă ani, îi dete condeiu de credă.

Băietul scris:

Fata Sarră!

Eu ți-am zis aseară,

Să vezi oul cum să sară.

– Preevghenicoșilor, urmă profesorul, vedeți că toate aste frasis se sfârșesc cu *sara*, dar, precum ați vazut, au deosebire în scris. Asemene veți videa și cu a doua paradigmă.

Băietul mai scris:

Maică-ta de-i vie

Bine ar fi să vie

Pân-la noi la vie.

Dascălul tinse brațul spre cuvintele scrise, cu un gest măiestos. Gestul acesta fu ca izbucnirea unei mine. Bărbați, femei, copii, toți săriră și s-apropieră de tablă, strigând *bravo* de răsuna sala. Mumele uimite suspinau sub bonetele înhorbotate. Lacrimi de bucurie izvorau din ochii lor odată frumoși poate, dar acum stânși și împregiurați de un cerc purpuriu; aste lacrimi, strecurându-se pe lângă zbârciturile nasului ca pe niște uluce firești, ajungeau sub buza dedesubt, unde

barba întoarsă în năuntru le oprea ca o stavilă. Bunele bătrâne nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor și, clătind din cap, priveau pe dascăl ca pe o ființă surnaturală. Bărbații îl fericitau, îi mulțameau, îi strigau *aferim* de se zguduiau păreții; și bătrânul socolean, doborât sub grindina laudelor și a *aferimilor*, se lăsase pe un scaun, unde-l împregiuraseră copiii, amețit, răpit, cuprins, ca acel împărat roman ce striga la moartea sa: «Je sens que je deviens dieu!»

Ce făceam eu în vremea aceasta? Eu rămăsesem încremenit, cu ochii holbați, cu gura căscată, căci nu înțelegeam nimic, eu care mă țineam că știu ceva! Dascălul acesta lua în ochii mei un chip mareț, academic, piramidal, neînțeles ca și sinonimele sale; mi se părea că văd un Platon, un Aristotel... Cât mă umilise de tare! cum îmi căzuse trufia! cât mă simțeam de mic în asemănare cu băietul acel ce scria *sară* și *vie* în trei osebite feluri!

Ne-am întors acasă. Tatăl meu, văzându-mă gânditor, mă întreabă ce am.

Gândesc la adâncă erudiție a acestui dascăl.

– Adevărat, e un om plin de științe, și l-am poftit să vie ca să-ți dea lecții de trei ori pe săptămână. De mâine va începe.

O, cât am rămas de recunoscător bunului părinte pentru această dorită veste! Îndată am gătit caiete, condeie nouă, negreala bună, nimic n-am uitat; întocmai ca bravul soldat care își perie uniforma, freacă bumbii, curăță armele în ajunul bătăliei. Aceste pregătiri m-au ocupat până seara, când m-am culcat gândind la noul dascăl; iar piste noapte am visat că avem un nas cât a lui de mare.

A doua zi profesorul veni și, după acea de datorie bună-dimineată, scoase din sân o broșură cartonată cu hârtie pestriță, zicându-mi c-un zâmbet plin de încredere în sine:

– Nădărduiesc că ne vom înțelege amândoi. Această filadă nu sunt la îndoială că în puține zile o vei învăța.

«O! am gândit, acesta e negreșit vr-un extract lesnicios a sistemului său de învățătura.» Am luat-o cu toată onoarea cuvenită operii unui literat, și, deschizând-o, am văzut că era un abecedar cu slove d-un palmac de mari!

Am rămas mut de oțerire și de rușine. Ce batjocură! să mă puie pe mine, care nu mai eram un copil, aveam treisprezece ani, să învăț *a*, *b*, *c*! pre mine, care înțelegeam pre Erodian din scoarță în scoarță! Era un înfrunt care iubirea mea de sine nu-l putea mistui. Hotărâi să-mi răzbun și ideea asta mă mai liniști.

În vremea aceasta, dascălul își așezase ochilarii pe tronul lor (pare că privesc încă acei ochilari țuguieți pe nasul lui uriaș, ca un turc călare p-un harmasar roib), trase tabac, strănută, tuși spre a-și drege glasul și începu rar și cu dese pauze:

– Netăgăduit este că omul nenvățat e ca un copac neîngrijit, care nici o roadă nu aduce. Drept aceea, învățătorul este pentru un tânăr aceea ce este grădinarul pentru pom; sau ca plugarul bun care curăță de mărăciuni țarina sa până a nu semăna în ea sămânța cea buna.

După aceste parabole, adaose:

– Pentru a-ți paradosi limba românească după toată rânduiala, ca să o înveți cumsecade, spre a o ști precum se cuvine, trebuie să începem de la început. Vei ști deci că limba românească are patruzeci și una de slove, care se împart în trei soiuri: glasnice, neglasnice și glasnico-neglasnice; și anume, glasnice sunt: Az, Est, Ije, I, On, U, Ier (b), ...Io, ...ia, Ia, Ypsilon, wmega. Neglasnice: Buche, Vede, Glagol, Dobru, Juvete, Zemle, Kaku, Liude, Mislete, Nas, Pocoli, Rătă, Slovă, Tferdu, Fârta, Heru, Csi, Psi, Ți, Cervu, Șa, Ștea, ...ita, Gea. Glasnico-neglasnice: Zalu, Ieri, Ucu, În. Fără-aceste slove nu se poate alcătui nici o frasis, nu se poate proforisi nici o silavi, căci ele sunt temelii limbii. Drept aceea, d-ta vei binevoi a le învăța pe de rost, pentru ca să le poți cuvânta curat și pe înțales, pentru că văd că dascălii d-tale, grecul și franțuzul, pre care dracul să-i iaie!, Ț-au stricat proforaua, nu poți rosti pe î, â, ș, ci, și altele vro câteva. Am nădejde că poimăine mi le vei putea spune pe dinafară, și atunci vom începe a doua matimă, Ba, Be, Bi, Bo, și mai la vale. Cred că ne înțelegem?

– Ba nu ne înțelegem nicidecum, am strigat ieșind din ameteala ce mă cuprinsese întru auzul barbarelor numiri a buchilor lui, nu ne înțelegem! D-ta vrei să mă batjocorești, să mă puie la alfavita, pre mine care știu grecește mai mult decât oricare tânăr de vrăsta mea, și care scriu franțuzește *sous la dictée*, fără a face mai mult decât septe, opt greșale pe față! Dă-mi o gramatică, arată-mi construcția verburilor, ortografia. Spune-mi pentru ce scrii *vie* și *sară* în trei feluri?

– Ți voi spune-o la vreme.

– Pentru ca ai o duzina de *i*, asa e? Dar cum scrii *masă* (table) și *masă* (prêt[eritul] verbului *mânere*)? Cum scrii *lege* (*loi*) și *lege* (imper[ativil] verbului *legare*)? Așa e că tot un fel, pentru că n-ai doi *a* si doi *e*? Apoi pentru ce încurci și ametești pe băieți?

– Aceea nu e treaba d-tale, îmi răspunse cu un zâmbet ce semăna a strâmbet; învăță buchile pe de rost ca să le știi poimăine.